

JANISZEWO

Zarys dziejów

Teren Janiszewa wyró nia si starym osadnictwem wiadczy o tym zachowany gród nad Wierzyc z okresu IX ó XI wieku. Miejscowo pojawia si w ród ch pisanych stosunkowo wcze nie. W 1245 r nazwa miejscowoci w postaci Jamsonø wyst puje w wykazie wsi cysterskich, a w 1278 r. bya wymieniona w opisie granic Garca, jako Jenschowø i bya wtedy w posiadaniu Cystersów z Oliwy, na mocy nadania ksi cia Sambora II z 1229 r. Od 1282 roku na mocy ukadu w Miliczu, Janiszewo wraz z ziemia gniewsk przesz w posiadanie Krzy aków i zosta wczone do ich jednostki organizacyjnej ó komturstwo gniewskie. Po 1288 r. mistrz krajowy pruski Meinhard z Querfurtu nada dla Janiszewa przywilej lokacyjny. Wtedy zosta wytyczona wie , której zarysy zachowa si do czasów obecnych. Pierwszym so ysem, organizatorem wsi, zosta Marcin Reunecken. Okres panowania krzy ackiego trwa do ko ca wojny trzynastoletniej tj. do 1466 r.

Nast pnie Janiszewo wraz z pozosta mi ziemiami pomorskimi zosta wczone do Polski. Pod wzgl dem administracyjnym nale a do województwa pomorskiego a w sno ciowo stanowi dobra królewskie zorganizowane, jako starostwo gniewskie, które wydzier awiano ró nym mo nym rodom z tym, e Janiszewo dzier awiono oddzielnie m. in. w drugiej po XVI dzier awc by Samuel/ aski sekretarz królewski. W XVII wieku wie sprzedano i w ten sposób Janiszewo sta si w sno ci szlacheck , która jako zastaw nale a krótko, do Cystersów z Pelplina.

W wyniku rozbioru Polski w 1772 r. Janiszewo wraz z ca m Pomorzem Nadwi la skim zosta wczone do Królestwa Prus. Dawne dobra króla Polski sta si dobrami króla Prus i by wydzier awiane, najcz ciej osadnikom z Niemiec, aby zgermanizowa te ziemie. Pod wzgl dem administracyjnym miejscowo nale a do powiatu kwidzy skiego (*Kreis Marienwerder*).

Janiszewo ponownie wróci do Polski w 1920 r. Wtedy pod wzgl dem administracyjnym wie nale a do powiatu gniewskiego a od 1932 r. do powiatu tczewskiego oraz od 1934 r. do zbiorowej gminy Pelplin.

Lata 1939 ó 1945 to okres okupacji niemieckiej, wtedy miejscowo nale a do powiatu tczewskiego (*Kreis Dirschau*). Po ponownym powrocie do Polski po 1945 roku Janiszewo, z okresowymi przerwami, nale a do powiatu tczewskiego i gminy Pelplin.

Zmiany administracyjne, w asno ciowe i pa stwowe mia y wp yw na ksztacowanie si nazwy tej miejscowo ci.

Wyst powanie nazwy w ródach pisanych

Jamssou, Jamson 1245, Jenisschow 1274, Jenschow 1278, Janisow 1279, Janisowe 1281, Janisew, Janisso 1283, Janischewe 1323, Yenischau 1349, Jenschaw 1351, Janussszow 1476, Janischow 1518, Ianusshewo 1534, Popendorf alias Ianusshewo vel Popówka, 1534, Janieschaw 1570, Janussowo 1597, Januszewo 1598, ze wsi Januszewa 1664, w Janiszewie (í) villae Janiszewa 1664, alt Janischau, Neu Janischau 1790, 1882, Januszewo, Januschow 1912, Janiszewo, niem Alt Janischau 1925, Janiszewo 1933, 1938, Ald Janischau, Neu Janischau (Stare i Nowe Janiszewo) 1940, Janiszewo i Janiszewko 1961, Janiszewo i Janiszewko 1982.

Pochodzenie nazwy

Janiszewo to nazwa dzier awcza (zapo yczona) od nazwy osobowej Janisz, zanotowanej w Sowniku Staropolskich Nazw Osobowych. Poprzez dodanie przyrostka ewo powsta ostatecznie, po ró nych przekszaceniach, nazwa Janiszewo (Janisz ó ewo). Nazwy dzier awcze osad, pochodz ce od osoby, najcz ciej odzwierciedlaj stosunki w asno ciowe. W chwili powstania, nazwa miejscowo b d ca w asno ci jakiego cz owieka kry a informacji , kto pierwszy by opoziadaczem danego miejsca, w tym przypadku by m.in. prawdopodobnie niejaki Janisz, prawdopodobnie jeszcze z okresu przedkrzy ackiego tj. z okresu przynale no ci do Cystersów z Oliwy.

Wyst puj ca w 1245 r. nazwa miejscowo ci Jamssou, Jamson dotyczy a miejscowo ci funkcjonuj cej na prawie polskim w okresie przynale no ci do Cystersów z Oliwy. W okresie krzy ackim po 1288 r. na jej terenie powsta Janiszewo, jako wie na prawie che ni skim z nieco zmieniona nazw Janisschow.

W ko cu XVIII w. w ródach i na mapie Schrettera pojawia si nazwa nowej miejscowo ci Janiszewko albo w formie niemieckiej Neu Janischau. Jest to nowa osada powsta w okresie zaboru pruskiego, kiedy rozwija si osadnictwo na tym terenie.

Jej zdrobniałą nazwa pochodzi od nazwy starszej wsi Janiszewo. Przenoszenie nazwy osady z dodaniem końcówki -ówko lub -ówka jest charakterystyczne dla nowych, mniejszych osad powstających przy pierwotnej wsi. Wtedy te dla odróżnienia, dotychczasowe Janiszewo zaczęło określać jako Alt Janischau (Stare Janiszewo). W okresie II wojny niemieckiej w czasie okupacyjnej przywróciła funkcjonujące przed 1920 rokiem nazwy Alt Janischau i Neu Janischau. Po powrocie do Polski w 1945 r. przywrócono nazwy polskie: Janiszewo i Janiszewo i ten stan funkcjonuje obecnie.

W pocz. XX wieku pojawia się ta nazwa Janiszewo ó Pustki. Jest to nazwa, która powstała po parcelacji gruntów, na których wyznaczono działki dla nowych gospodarstw. A ponieważ były one początkowo puste stał się dodany człon wyróżniający Pustki.

Występująca w 1534 r. nazwa Popendorf lub Popówka wiążąca się z okresem przynależności Janiszewa do dóbr biskupich klucza subkowskiego (villa clavis sobcoviensis). Co można określić, jako wieś należąca do klucza subkowskiego tj. dóbr biskupa wrocławskiego, czyli dóbr kościelnych, (kościelnych), co jeszcze w XVI wieku określano, jako popich, bo należała do popa (nazwa kapłana špopö później zastąpiono przez księdza). Poprzez dodanie do nazwy osobowej -popo końcówki -ówko powstała nazwa Popówka czyli wieś należąca do popa tj. księdza.

Bogdan Badziong